

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTAIGA**

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
El. paštas post@socmin.lt

2019-12-11 Nr. (1.19 -2019-940)2- 10/2
I 2019-12-06 Nr. (16.3E-34)STAP-612

DĖL VAIKO LAIKINOSIOS GLOBOS NUOSTATŲ PAKEITIMO PROJEKTO NR. 19-14774 DERINIMO

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, susipažinusi su pateiktu derinti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr.56 „Dėl Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ projektu (toliau – Projektas), teikia žemiau išdėstytas pastabas ir pasiūlymus jo tobulinimui:

1. Siekiant teisinio reglamentavimo aiškumo bei vienodos derinamo teisės akto įgyvendinimo praktikos ateityje, siūlytina suderinti Projekto nuostatas su Vaiko globos organizavimo nuostatų (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. lapkričio 20 d. nutarimo Nr. 1173 redakcija) 34 punktu, papildant Projekto 5 punktą, po žodžio „paieškos“ įrašant „arba pateikia konkretaus fizinio asmens, galinčio tapti vaiko globėju (rūpintoju) duomenis“.

2. Įvertinant aplinkybę, kad teisės aktai nenustato subjekto, turinčio pareigą aktyviais veiksmais ieškoti vaiko giminaičių ar kitų su vaiku emociniais ryšiais susijusių asmenų, galinčių tapti be tėvų globos likusio vaiko globėjais (rūpintojais), taip pat tai, kad Vaiko globos organizavimo nuostatų 34 punkte bei deriname Projekte Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai nustatyta pareiga informuoti savivaldybės administraciją apie fizinį asmenį, galintį tapti vaiko globėju ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo vaiko, likusio be tėvų globos, nustatymo (t. y. per nustatytą laiko terminą gali nebūti galimybės nustatyti giminaičių ar su vaiku emociniais ryšiais susijusių asmenų, galinčių tapti vaiko globėjais), siūlytina svarstyti galimybę (tikslingumą) papildyti Projekto 6 punktą, nustatant, kad tais atvejais, kai Tarnybos teritorinis skyrius neturi ir nepateikia tokios informacijos savivaldybės administracijai, vaiko giminaičių ar kitų su vaiku emociniais ryšiais susijusių asmenų ieško globos centras.

3. Siūlytina papildyti Projekto 7 punktą, po žodžių junginio „suteikimo eile“ įrašant „bei Civilinio kodekso 3.249 straipsnyje nustatytais globos organizavimo principais“.

4. Teisinių santykių dėl vaiko globos (rūpybos) nustatymo ir globėjo (rūpintojo) parinkimo teisinis reglamentavimas yra grindžiamas prioritetinės vaiko teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principu. Vaiko interesai – tai pirmiausia įstatymuose nustatytos vaiko teisės ir galimybės šias teises įgyvendinti konkrečioje situacijoje. Vaiko interesais laikomas sudarymas jam tokių sąlygų, kurios lemtų visapusišką ir darnią raidą, kad vaikas būtų parengtas savarankiškai gyventi visuomenėje, taip pat užtikrintų jo sveikatą, darnią fizinę ir psichinę raidą bei visuomenei priimtina auklėjimą. Vaiko globos (rūpybos) tikslas – užtikrinti vaiko auklėjimą ir priežiūrą aplinkoje, kurioje jis galėtų saugiai tinkamai augti, vystytis, tobulėti (CK 3.248 straipsnio 1 dalis). Vaiko globėjo

(rūpintojo) parinkimo tvarką reglamentuoja CK 3.268 straipsnis, tačiau ši tvarka nėra detalizuota poįstatyminiame lygmenyje.

Pažymėtina, kad vaiko interesų užtikrinimas nustatant vaikui globą (rūpybą) ir paskiriant globėją (rūpintoją) galimas tik tada, kai įvertinamos visos aplinkybės susijusios su konkrečaus vaiko poreikiais bei globėjo (rūpintojo) galimybės juos užtikrinti konkrečioje situacijoje, t. y. globėjo parinkimas yra (turėtų būti) procesas, kurio metu specialistų komanda be tėvų globos likusiam vaikui parenka geriausiai jo poreikius galinčius patenkinti globėjus (rūpintojus).

Atsižvelgiant į išdėstytą ir įvertinant tai, kad savivaldybės administracijai rekomendacijas dėl konkrečiam vaikui parenkamo globėjo teikia (gali teikti) daug subjektų (Projekto 9.2 punktas, CK 3.264 straipsnio 1 dalis), taip pat siekiant užtikrinti globėjo (rūpintojo) parinkimo proceso skaidrumą ir aiškumą, siūlytina papildyti Projekto 9 punktą, detaliau reglamentuojant laikinojo globėjo (rūpintojo) parinkimo tvarką, nustatant aspektus, kurie turėtų būti įvertinti šiame procese (kokiais kriterijais remiantis parenkamas globėjas (rūpintojas)/budintis globotojas vaikui). Detalizuojant globėjo (rūpintojo) parinkimo tvarką siūlytina įvertinti Valstybės kontrolės teiktas pastabas bei pasiūlymus dėl suporavimo teisinio reglamentavimo spragų¹ bei Specialiųjų tyrimų tarnybos 2019 m. spalio 1 d. Antikorupcinio vertinimo išvadą Nr. 4-01-8443².

5. Įvertinant skundų tyrimo metu paaiškėjusius atvejus, kai savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimai dėl globėjo paskyrimo kelia abejones dėl sprendimų atitikimo vaiko teisių interesams bei teisės aktų nuostatoms, siūlytina svarstyti tikslingumą papildyti Projekto 9 punkto nuostatas, įtvirtinant pareigą (teisę) Tarnybos teritoriniams padaliniais apskūsti administracijos direktoriaus sprendimus (įsakymus) teisės aktų nustatyta tvarka, kai sprendimai dėl konkrečaus globėjo skyrimo kelia abejones dėl atitikimo vaiko interesams ir (ar) teisės aktų nuostatoms.

6. Siekiant užtikrinti vaiko dalyvavimo užtikrinimą su juo susijusių sprendimų priėmimo bei vaiko nuomonės išklausa, siūlytina papildyti Projekto 12 punkto formuluotę, po žodžių junginio „suteikimo eile“ įrašant „bei Civilinio kodekso 3.249 straipsnyje nustatytais globos organizavimo principais“.

Įvertinant vaiko dalyvavimo su juo susijusiuose sprendimuose svarbą bei vaiko nuomonės išklauso svarbą, siūlytina aiškiai nustatyti kaip vaikas įtraukiamas į su juo susijusio klausimo sprendimą, kaip išklausoma ir atsižvelgiama į vaiko nuomonę, kokia informacija ir koku būdu jam yra pateikiama, kaip yra fiksuojamas vaiko nuomonės išklausa, koks subjektas atsakingas už su vaiku tiesiogiai dirbančių subjektų tinkamą pasiruošimą išklausti vaiko nuomonę, kokie yra tinkamo pasiruošimo kriterijai (standartai).

Taip pat tikslinga reglamentuoti vaiko paruošimą apgyvendinimui globėjo (rūpintojo) ar budinčio globotojo šeimoje (nurodyti priemones, kokia pagalba vaikui gali (turi) būti teikiama ir pan.).

7. Siūlytina tikslinti Projekto 15 punkto formuluotę, suderinant šiame Projekto punkte siūlomą nustatyti terminą („iki laikinosios globos vaikui nustatymo“) su Vaiko globos organizavimo nuostatų 38 punktu, kuriame nustatytas 2 darbo dienų nuo nurodytų aplinkybių atsiradimo terminas.

8. Iš esmės tikslinti Projekto 23 punkto formuluotę, suderinant ją su Civilinio kodekso 3.268 straipsniu (Vaiko globėjo (rūpintojo) parinkimo tvarka).

Pažymėtina, kad pagal galiojančias teisės aktų nuostatas, ne globėjui (rūpintojui) parenkamas vaikas, kaip siūloma nustatyti Projekto 23 punkte, o vaikui iš fizinių asmenų (šeimų), gavusių atestuotą socialinių darbuotojų teigiamas išvadas, parenkamas tinkamiausias asmuo (šeima),

¹ Valstybės kontrolės 2014 m. sausio 31 d. valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-10-3-1 „Ar vaikų globos sistema atitinka globojamo vaiko geriausių interesus“, www.vkontrole.lt

² Specialiųjų tyrimų tarnybos 2019 m. spalio 1 d. Antikorupcinio vertinimo išvada Nr. 4-01-8443 „Dėl budinčių globotojų atrankos proceso ir vaiko laikinosios globos (rūpybos) tėvų prašymu nustatymo.“

įvertinant vaiko poreikius, fizinio asmens (šeimos) galimybes ir gebėjimus juos patenkinti bei asmens (šeimos), norinčios tapti globėjais (rūpintojais), lūkesčius vaiko atžvilgiu.

9. Įvertinant tai, kad vaikas gali būti grąžinamas vienam iš tėvų, siūlytina tikslinti Projekto 33 punkto formuluotę, po žodžių „tėvams“, tėvai“ atitinkamai įrašant „(vienam iš tėvų)“, „(vienas iš tėvų)“.

10. Projekto 35 punkte nustatyta, kad nustačius vaiko laikinąją globą (rūpybą), nepriklausomai nuo globos formos (šeimoje, globos centre, šeimynoje, institucijoje), globos centras vertina vaiko poreikius. Projekto 12.2 punkto nuostatos suponuoja, kad tais atvejais, kai vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatomas vaikų globos institucijoje, vaiko poreikius vertina ir individualų socialinės globos planą sudaro globos institucija. Projekto 12.1 punkte siūloma nustatyti, kad tais atvejais, kai laikinoji globa vaikui nustatoma šeimoje, globos centre ar šeimynoje yra vertinamas pagalbos vaikui poreikis.

Todėl, siekiant teisinio reglamentavimo aiškumo, siūlytina tikslinti aptartas Projekto nuostatas, jas suderinant tarpusavyje.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė